

Академічний процес професійної підготовки та виховання студентів з першого курсу за програмою «Сімейна медицина» на окремому факультеті після професійного відбору абітурієнтів на цю спеціальність забезпечать, окрім фахової підготовки, широкий спектр загальноосвітніх знань, необхідних для комунікативних зв'язків з родинами, територіальними громадами; сформує і ствердить їх громадянську позицію та професійний світогляд громадських діячів, здатних впливати через родини на суспільні процеси в державі. Це створюватиме передумови впливу фахівців РМ на формування громадянського суспільства.

У період формування ПМД на засадах РМ та її розвитку в загальнодержавному масштабі можливі три методи державного управління підготовкою родинних лікарів: на факультетах післядипломної освіти з інших спеціалістів, в інтернатурі та додипломному етапі, починаючи з першого курсу навчання. Однак найліпше підвищує рівень професійної підготовки та виховання РП безперервне навчання з першого курсу в університеті та продовження його в інтернатурі з наступним безперервним професійним розвитком протягом усього часу професійної роботи. При цьому етапність державного управління підготовкою як на додипломному етапі та в інтернатурі, а також у процесі безперервного професійного розвитку повинні забезпечувати одні й ті ж кафедри медичного університету, що суттєво зменшить дублювання у навчальному процесі, його вартість і підвищить ефективність виконання професійних обов'язків родинними лікарями.

Поповнення закладів родинної медицини молодими, фахово підготовленими випускниками вищих медичних навчальних закладів, не закомплексованих на «вчорашньому дні», здатних мислити новими категоріями та використовувати у щоденній професійній роботі сучасні інформаційні технології та всевітню інформаційну мережу Інтернет, сформує активну діючу еліту фахівців родинної медицини, її науковий потенціал, що суттєво підсилить імідж сімейної медицини у сфері охорони здоров'я, державному управлінні закладами ПМД, які працюють на засадах родинної медицини.

Література.

1. Гиріна О. М. Використання інформаційних технологій в медичній профілактиці при підготовці сімейного лікаря О. М. Гиріна // Сімейна медицина. – 2001. – № 3. – С. 14–15.
2. Дистанційне навчання-можливість безперервної професійної підготовки / О. Б. Яценко, Л. В. Хіміон, С. В. Данилюк [та ін.] // Сімейна медицина. – 2011. – № 3. – С. 19–20.
3. Кваліфікаційна характеристика лікаря за спеціальністю «загальна практика» / М. П. Павловський, В. П. Виговський, І. О. Мартинюк [та ін.]. – Львів, 1993. – 10 с.
4. Москаленко В. Ф. Актуальні питання підготовки лікарів сімейної медицини України / В. Ф. Москаленко, О. І. Висоцька // Сімейна медицина. – 2011. – № 3. – С. 1–11.
5. О проблемах подготовки врача общей практики / М. П. Павловський, Б. С. Зименковський, И. О. Мартынюк [и др.] // Врачебное дело. – 1989. – № 3 (962). – С. 1–5.
6. Підготовка сімейних лікарів на додипломному етапі / Б. С. Зименковський, М. Р. Гже-гоцький, І. О. Мартинюк [та ін.] // Практична медицина. – 2002. – № 3. – С. 10–13.
7. Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання

медичної допомоги / Закон України від 07. 07. 2011 р. № 3611–VI.

8. Профессиограмма врача общей практики (семейного врача) / М. П. Павловський, В. П. Виговський, І. О. Мартинюк [и др.]. – Львов, 1988. – 15 с.

9. Ситуаційний аналіз розвитку сімейної медицини в Україні 2010 р. / за ред. Г. О. Слабкого. – Київ, 2011. – 28 с.

10. Стан підготовки фахівців із сімейної медицини в Одеському національному медичному університеті / Г. С. Попік, Г. В. Корнован, А. В. Паненко [та ін.] // Сімейна медицина 2011. – № 3. – С. 25–27.

11. Фундаментальні засади сімейної медицини / Є. Я. Склярів, Б. Б. Лемішко, І. О. Мартинюк [та ін.] // Практична медицина. – 2006. – № 3. – С. 9–13.

12. Чиж В. Д. Сімейна медицина в Україні: Шляхи фахової підготовки сімейного лікаря, перспективи на майбутнє / В. Д. Чиж // Практична медицина. – 2002. – № 3. – С. 3–9.

УДК 347.78

Анна Кетрарь

ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ АВТОРСЬКОГО ПРАВА І СУМІЖНИХ ПРАВ: ПЛАГІАТ І ПІРАТСТВО

У статті досліджується поняття правопорушення у сфері права інтелектуальної власності. Розглянуто найпоширеніші правопорушення у сфері авторського права і суміжних прав – плагіат і піратство; визначені їх основні види та форми.

Ключові слова: порушення авторського права і суміжних прав, плагіат, піратство.

☞ В Україні триває активна законодавча діяльність, спрямована на розвиток та удосконалення авторського права і суміжних прав, однак, незважаючи на цей масштабний процес, кількість правопорушень у зазначеній сфері все одно зростає. Ця обставина значно ускладнює подальший розвиток авторських відносин, тому теоретичне дослідження більшості питань авторського права, у тому числі питання щодо таких правопорушень, як плагіат і піратство, є вчасним та актуальним, оскільки дає можливість врахувати у законодавчій практиці висновки та пропозиції, що стають результатом таких досліджень, і тим самим прискорити адаптування вітчизняного законодавства до найкращих моделей, що склалися у світі.

☞ Аналіз останніх публікацій. Сформульовані в статті теоретичні висновки ґрунтуються на загальних досягненнях юридичної науки, в тому числі, на результатах досліджень таких вітчизняних та зарубіжних науковців, як В. С. Дроб'язко, О. Ієвіня, О. Д. Святоцький, С. А. Сударіков, О. Штефан та ін. Вивчення та аналіз праць цих науковців дали змогу визначити й оцінити стан досліджуваної проблеми, виявити та проаналізу-

Постановка проблеми

Аналіз останніх досліджень і публікацій

вати питання, що постали на сучасному етапі у досліджуваній сфері.

✎ Недосконалість чинного законодавства України, недостатність судових прецедентів у справах у сфері авторського права і суміжних прав та розмитість змісту самого поняття плагіату – все це зазвичай ускладнює процес прийняття рішення та визначення того, чи має місце плагіат у кожному конкретному випадку.

Розвиток технічного прогресу, на жаль, має не лише позитивні наслідки, а й стає для порушників надійним помічником у незаконному виготовленні та використанні об'єктів авторського права і суміжних прав. І якщо раніше незаконно виготовлені примірники творів були продуктом не вищого ґатунку, то сучасні технології дозволяють порушникам виготовляти «піратські» примірники з якістю, максимально наближеною до оригіналу, та розповсюджувати їх з неймовірною швидкістю.

Все це, свідчить про велику кількість невіршених проблем та обумовлює актуальність теоретичного дослідження таких правопорушень у сфері авторського права і суміжних прав, як плагіат і піратство.

✎ Метою дослідження є комплексний науково-теоретичний аналіз правопорушень у сфері авторського права і суміжних прав, розгляд їх найпоширеніших видів – плагіату та піратства.

✎ В теорії права правопорушення розуміється як суспільно-небезпечне неправомірне (протиправне) шкідливе діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке тягне за собою юридичну відповідальність [1, с. 675].

Поняття порушення прав інтелектуальної власності, а тим більше авторських та суміжних прав, і досі чітко не визначено законодавцем.

О. А. Підпригора вважає, що під порушенням права інтелектуальної власності потрібно визнавати будь-яке посягання на це право [2, с. 157].

Такий самий підхід підить і ст. 431 ЦК України – Наслідки порушення права інтелектуальної власності: «Порушення права інтелектуальної власності, в тому числі невизнання цього права чи посягання на нього, тягне за собою відповідальність, встановлену цим Кодексом, іншим законом чи договором» [3].

Ст. 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) [4] визначає, що порушенням авторського права і (або) суміжних прав, є: вчинення будь-якою особою дій, які порушують особисті немайнові права суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав та їх майнові права, але з урахуванням визначених законом обмежень майнових прав; піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав; плагіат; ввезення на митну територію України без дозволу осіб, які мають авторське право і (або) суміжні права, примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, програм мовлення; вчинення дій, що створюють загрозу порушення авторського права і (або) суміжних прав; будь-які дії для свідомого обходу технічних засобів захисту авторського права і (або) суміжних прав, зокрема виготовлення, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу; підроблення, зміна чи вилучення інформації, зокрема в електронній формі, про управління правами без дозволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав чи особи, яка здійснює таке управління; розповсюдження, ввезення на митну територію України з метою розповсюдження, публічне сповіщення об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з яких без до-

зволу суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав вилучена чи змінена інформація про управління правами, зокрема в електронній формі.

Безумовно, найпоширенішими порушеннями у сфері авторського права і суміжних прав є плагіат і піратство.

Саме слово «плагіат» походить ще з римського права, від латинського *plagium* – викрадення. Однак у сучасну українську та російську мову це слово увійшло з французької, де *plagiat* – це пограбування, викрадення.

Закон визначає плагіат як оприлюднення (опублікування) повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору.

У науковій літературі плагіат визначають також як: «недозволене запозичення, відтворення чужого літературного, художнього або наукового твору (або його частини) під своїм ім'ям або псевдонімом, не сумісне як із творчою діяльністю, так і з нормами моралі і закону, які охороняють авторське право» [5, с. 157]. Виходячи із наведених визначень, сутність плагіату можна визначити як привласнення об'єкта авторського права.

Окрім цього, як зазначалося раніше, порушенням права інтелектуальної власності, а отже і авторського права, є не тільки дії, які створюють негативні наслідки для автора твору, а й посягання на такі дії. Тож маємо зауважити, що всі підготовчі дії, які проводяться перед оприлюдненням (опублікуванням) твору під чужим ім'ям, вже є порушеннями, хоча ще й не створюють негативних наслідків для справжнього творця.

Об'єктом плагіату прийнято вважати не ідею, а її зовнішній вираз. Так, величезна кількість літературних творів включають у себе одні й тіж самі ідеї, однак при цьому, в кожному окремому випадку, вони створюють специфічну форму та власні способи вираження думок. Таким чином, використання теми твору або наукової ідеї шляхом їх втілення в іншу форму вираження не визнається плагіатом. Окрім цього, у переважній кількості випадків не визнається плагіатом і збіг творчих ідей авторів, оскільки на практиці вони нерідко створюють схожі результати інтелектуальної діяльності незалежно один від одного.

Плагіат можна умовно поділити на два види: прямий та непрямий. Під прямим плагіатом розуміють оприлюднення (опублікування) чужого твору або його частин без змін, під власним іменем. В свою чергу, непрямий плагіат, як правило, має місце тоді, коли плагіатор змінює оригінал твору, доповнює його, запозичує сюжет твору та перетворює виклад начебто на іншій – у таких випадках доказати факт порушення стає дуже важко.

На практиці досить часто зустрічається і таке поняття, як ненавмисний плагіат. У цьому разі йдеться про використання ідеї чужого твору під своїм ім'ям у результаті непоінформованості про існування подібного твору в іншого автора. Треба зазначити, що як непрямий, так і ненавмисний плагіат формально плагіатом не вважаються, тому і не призводять до юридичної відповідальності.

Традиційно плагіат асоціюється із літературними творами, однак, на жаль, досить часто в останні роки постає питання про плагіат у науковій сфері. «Елементарне списування при написанні дисертаційних робіт, монографій, статей та підручників стає майже нормою. І тому, як наслідок, – низька якість кандидатських і докторських дисертацій, відсутність реальної відповідальності за плагіат, девальвація наукових ступенів і вчених звань, падіння престижу науки тощо» [6, с. 12], – справедливо констатує Й. Богдан, доцент кафедри цивільного права і процесу Львівського національного університету ім. Івана Франка.

На думку С. А. Сударікова, «Плагіат настільки поширений, що навіть при визначенні плагіату інколи удаються до плагіату» [7, с. 311]. Й насправді, особливо у мережі Інтернет, міститься велика кількість статей та рефератів, що стосуються теми плагіату, при цьому їх автори вказуються не вірно.

Ще одним проблемним питанням є надана законом можливість без згоди автора, але з обов'язковим зазначенням його імені й джерела запозичення, вільно використовувати цитати (короткі уривки) з опублікованих творів в обсязі, виправданому поставленою метою. Однак законодавець не врахував того, що у деяких випадках мета може бути такою, що взагалі суперечить ідеї твору, а короткі уривки без контексту іноді можуть мати зовсім не те значення, яке мав на увазі автор. Отже, вільне використання цитат також не завжди є правомірним, тому на законодавчому рівні доцільно було б встановити, що правомірним використанням цитат є їх використання з метою підтвердження або спростування аргументації або роз'яснення дискусії виключно у відповідності до тематики твору, який цитується.

Окрім всього вищезазначеного треба наголосити на тому, що зміст поняття «плагіат» залишається розмитим та не досить визначеним тому плагіат не завжди легко відрізнити від інших близьких до нього понять. Наприклад, дії, що пов'язані з неправомірним використанням, копіюванням чи оприлюдненням чужих результатів творчої діяльності, самі по собі не можуть визнаватися плагіатом, тому що плагіат має місце лише тоді, коли мова йде про привласнення авторства. Зазначені дії стосуються скоріше іншого виду порушення авторського і суміжних прав – «піратства».

Слід зазначити, що випадки піратства відомі на пострадянському просторі ще за часів Російської імперії. У ст. 622 Закону Російської імперії «Про авторське право» від 20 березня 1911 року було передбачено, що за зберігання для продажу або ввезення з-за кордону для продажу або продажу предмету, свідомо виготовленого з порушенням авторського права, на винного торгівця накладався арешт або стягувалася грошова пеня.

Сучасне законодавство, а саме Закон України «Про авторське право і суміжні права» [4], визначає піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав як опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення.

Як бачимо, законодавець, розкриваючи поняття піратства, використовує поняття контрафактного примірника, яке наводиться у ст. 1 Закону [4], згідно з якою, контрафактний примірник твору, фонограми, відеограми – примірник твору, фонограми чи відеограми, відтворений, опублікований і (або) розповсюджуваний з порушенням авторського права і (або) суміжних прав, у тому числі примірники захищених в Україні творів, фонограм і відеограм, що ввозяться на митну територію України без згоди автора чи іншого суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, зокрема з країн, в яких ці твори, фонограми і відеограми ніколи не охоронялися або перестали охоронятися.

П. 43 постанови Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 5 «Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав» [8] до контрафактних примірників також відносить примірники правомірно обнародованих об'єктів авторського права і (або) суміжних прав, з

яких видалена або неправомірно нанесена інформація про суб'єкта авторського права і (або) суміжних прав, а також примірники таких об'єктів, що перевищують кількість примірників (тираж), передбачену договором щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності, або розповсюджуються на території, не передбаченій договором, виготовлені на іншому матеріальному носії, ніж передбачено в договорі, а також примірники, отримані шляхом видозміни об'єктів авторського права і (або) суміжних прав.

Таким чином, на підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що поняття піратства є ширшим за поняття контрафакції та включає останнє. З цього приводу О. Штефан зазначає, що за своїм змістом піратська діяльність є більш широким поняттям, а контрафактна діяльність з виготовлення об'єктів авторського права є елементом піратства. Окрім цього, на думку О. Штефан, «замість категорії «піратська продукція» та «контрафактна продукція» можна вживати поняття «незаконна продукція», оскільки існує продукція, виготовлена та розповсюджена з додержанням авторського права і суміжних прав, та виготовлена і розповсюджена з їх порушенням» [9, с. 8].

У юридичній літературі піратство розглядають у вузькому та у широкому розумінні. Законодавче визначення піратства виражає вузький підхід, воно пов'язане із виробництвом та введенням в обіг контрафактних примірників. В свою чергу, розглядаючи піратство у широкому розумінні, зазначають, що основною метою використання творів або об'єктів суміжних прав без дозволу правовласників є отримання прибутку.

У світовій практиці зустрічається також визначення різних форм піратства. За даними Міжнародної федерації фонографічної промисловості, піратство може мати наступні форми: бутлегерство – несанкціонований звукозапис «живого» виконання або передачі організації мовлення; контрафакція – звукозаписи, що копіюються або розповсюджуються без дозволу і мають упаковку, максимально наближену до оригіналу; безпосередньо піратство – звукозаписи, які копіюються або розповсюджуються без дозволу і мають упаковку, що відрізняється від оригіналу, а також компіляції записів різних виконавців [10, с. 17].

Піратство можна поділити і на певні види. Так, виокремлюють: піратство, що пов'язано з напівлегальним оприлюдненням об'єкта авторського права і (або) суміжних прав; піратство, яке пов'язано із підrobкою об'єкта авторського права і (або) суміжного права; піратство, що знаходить прояв у незаконному розмноженні копій об'єкта авторського права і (або) суміжного права.

☞ В теорії права під правопорушенням прийнято розуміти суспільно-небезпечне неправомірне (протиправне) шкідливе діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатної особи, яке тягне за собою юридичну відповідальність. Найпоширенішими порушеннями у сфері авторського права і суміжних прав є плагіат і піратство. Плагіат – це оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, що не є автором цього твору; сутність плагіату визначається як привласнення об'єкта авторського права. Закон визначає піратство у сфері авторського права і (або) суміжних прав як опублікування, відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження контрафактних примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм і програм організацій мовлення. Тому заборона та боротьба з плагіатом та піратством у сфері

авторського права і суміжних прав є однією з найголовніших умов становлення України як сучасної правової держави.

Література.

1. Скакун О. Ф. Теория государства и права: Учебник. – Харьков: Эспада, 2005. – 840 с.
2. Цивільний кодекс України: Науково-практичний коментар / За ред. розробників проекту Цивільного кодексу України. – К.: Істина, 2004. – 856 с.
3. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40, 41, 42, 43, 44. – Ст. 356.
4. Про авторське право і суміжні права від 06.01.2004 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 13. – Ст. 8.
5. Интеллектуальная собственность: у 2-х т.: Т.1 Авторське право і суміжні права / За ред. О. Д. Святоцького, В. С. Дроб'язка. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 672 с.
6. Богдан Й. Плагіат як явище наукового буття // Юридичний вісник України. – 2008. – № 26. – С. 12.
7. Судариков С. А. Право інтелектуальної соб-ственності: учеб. – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. – 512 с.
8. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 2010 року № 5 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10/page>.
9. Штефан О. Дещо до питання про порушення у сфері авторського права // Теорія і практика інтелектуальної власності. – 2009. – № 6. – С. 3–13
10. Ієвіна О. Визначення піратства та контрафакції у національному законодавстві України та міжнародних актах з питань інтелектуальної власності // Нотаріат для вас. – 2008. – № 11. – С. 17–19.

УДК 351:323.21

Зіновій Коваль

МЕХАНІЗМИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ПОЗИТИВУ ЯК ОДНОГО ІЗ ПРОВІДНИХ ЧИННИКІВ УСПІШНОГО ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Публікація присвячена актуальній темі забезпечення інформаційно-психологічного позитиву в державному управлінні в умовах ведення проти України деструктивного інформаційно-психологічного впливу. Розглядаються концептуальні підходи до формування механізму державного управління інформаційно-психологічним позитивом як одним із провідних чинників захисту національних безпекових інтересів. Запропоновано до широкого вжитку термін «інформаційно-психологічний позитив державного управління».

© Коваль З.В., 2012.

Ключові слова: національна безпека, консолідуюча пропаганда, механізми запровадження інформаційно-психологічний позитив в державному управлінні, інформаційно-психологічний вплив.

✦ Відсутність інформаційно-психологічного позитиву в державному управлінні в умовах ведення проти України деструктивного інформаційно-психологічного впливу унеможливають досягнення цілей, проголошених українською державою як пріоритетних у внутрішній та зовнішній сферах діяльності.

✦ Даній проблематиці присвячено роботи закордонних дослідників Касса Санстейна та Річарда Талера, російських вчених академіка В. Казначеева, доктора фізико-математичних наук В. Кучина, українських академіків Е. Лібанової, О. Костенко та М. Жулинського, член-кореспондента НААН, віце-президента Асоціації бібліотек України В. Вергунова, професора Г. Почепцова, дослідників Н. Волопаса, Л. Усенко, Ж. Безп'ятчук та інших. Роботи вказаних авторів присвячені формулюванню та обґрунтуванню понять «позитив», «національний позитив» та наповненню їх реальним і зрозумілим змістом.

✦ Підходи до формування механізму інформаційно-психологічного позитиву в державному управлінні в умовах ведення проти України деструктивного інформаційно-психологічного впливу не розгорнуті, бачення їх неузгоджені, єдиного підходу до їх розуміння немає. Термін «інформаційно-психологічний позитив в державному управлінні» в науковій літературі широко ще не вживався.

✦ Мета даної публікації – виходячи з формулювання поняття «інформаційно-психологічний позитив», розкрити його зміст та визначити концептуальні підходи до розробки механізму державного управління ним.

✦ Пропаганда завжди ґрунтується на позитиві, а контрпропаганда – на негативі. Якщо в країні культивується в основному інформаційно-психологічний негатив то це є ознакою того, що країна перебуває під деструктивним прихованим іноземним впливом, який може перерости в інформаційно-психологічний колоніалізм. Нажаль, українська держава та суспільство вражені інформаційно-психологічним негативом. Такий загрозливий стан речей терміново необхідно виправляти.

З аналізу будь-якої нашої програми телепередач видно, що інформаційно-психологічний негатив в ній складає переважну більшість. На телеглядача тисне потужний деструктивний інформаційно-психологічний вплив, з метою через перенавантаження досягнути більшого ступеню деструктивного управління, привчити негатив сприймати як невідворотність буття, а значить стати байдужим до чужого, а відтак і свого горя; навчитись з цим жити і покірливо йти за обставинами. Всі наші політичні телешоу – це зразок неприкритих інформаційно-психологічних прийомів, щоб не допустити консолідації національної політичної еліти хоча б на тиждень. В Україні відсутні телепрограми консолідуючої спрямованості на кшталт «Консенсус», «З любов'ю до України», «Заради України та її народу», «Подаймо руки», «Наше місто – наш дім», «Бережімо природу», «Твій депутат», «Лицем до громади» тощо. Чому консолідуючий інформаційно-психологічний позитив не потрібен власникам ЗМІ? Тому що на Україну як державу вони ніколи не працювали і потрібна вона їм тільки як джерело швидкого збагачення, а щоб це джерело не вичерпалось – вони